

REDACCIO :
Josep PALLACH
Rue Gaston-Mangin
Bât. B - Esc. 5 - Ap. 53
MONTGERON (S -et-O).

Endavant

FEDERACIO
DEMOCRACIA
SOCIALISME

ADMINISTRACIO :
M. MIQUEL
26, rue des Potiers — Toulouse (H.-G.)
C. Ch. Postaux : 1792-75 - Toulouse

Preu de l'exemplar: 20 francs.

Subscripció l'any: 250 francs.

ORGAN CENTRAL DEL MOVIMENT SOCIALISTA DE CATALUNYA

25 ANYS DE FRANQUISME

A DESGRAT DELS OBSTACLES I DE LA PROPAGANDA MENTIDERA, EL POBLE CONEIXERA LA VERITAT

La veu de la veritat no pot ofegar-se

UNES XIFRES QUE RETRATEN EL REGIM FRANQUISTA :

DESPESES PUBLICUES PER L'EDUCACIO EN DIFERENTS PAISOS

ESTATS	DESPESES en percentatge per habitant i per any	DESPESES en percentatge de la renda nacional	ESTATS	DESPESES en dòlars U.S. per habitant i per any	DESPESES en percentatge de la renda nacional
U.R.S.S.	113	?	Rumania	28	?
U.S.A.	92	4,3	Alemanya federal	27	3,5
Canadà	59	3,9	França	25	3,0
Txecoslovàquia	53	?	Polònia	19	4,2
Bèlgica	46	5,2	Austria	18	3,0
Islandia	44	3,1	Luxemburg	18	1,7
Finlandia	43	6,5	Irlanda	16	3,4
Noruega	41	4,5	Itàlia	13	3,0
Suecia	41	2,8	Hongria	11	2,3
Anglaterra	39	4,0	Turquia	10	2,2
Holanda	36	5,1	Iugoslàvia	10	3,0
Suïssa	35	2,8	Grècia	5	1,6
Dinamarca	34	3,9	Portugal	4	1,4
Bulgària	30	?	Espanya	4	1,0

Ja s'acabà el 25^è aniversari del nomenament de Caudillo. Franco ha fet doncs altres discurs. Ha nomenat marquesos i comtes. Ha promès meravelles el futur i ha assegurat que durant el seu regne s'han fet grans progressos. Ha confirmat que no pensa instaurar la monarquia, i que continuarà la dictadura mentre li quedi vida i salut. Sense cap mena de vergonya ha repetit que els altres països han de prendre Espanya com a model. I, per arrodonir-ho, ha promès un indult als exiliats que li demanin perdó.

Molt bé. Els que somniaven restauracions amb el beneplàcit del Caudillo, ja saben a què atènyer-se. Nosaltres no hi hem cregut mai. Insistim en el que hem dit sempre : el camí per alliberar-nos de la dictadura és difícil i exigeix combatre. El combat pot no ésser sangnant, però precisament per evitar la violència cal que les minories actives de l'interior redoblin els esforços educant els treballadors, organitzant-los sin-

dicalment redreçant la consciència ciutadana i propiciant l'acció col·lectiva que tard o d'hora ens ha d'alliberar de tanta mentida i de tanta falsedat.

La fugida davant la realitat, l'indiferència col·lectiva ha estat el gran aliat del franquisme. Es gràcies a la por del poble primer, i després gràcies a l'indiferència i a la deixadesa que el règim de Franco ha pogut subsistir 25 anys ! Cal reconèixer que aquesta xifra ens jutja a tots, i que és una excusa fàcil donar la culpa a la situació internacional, als russos o als americans. No. Malgrat la guerra freda, durant aquests darrers 15 anys hi ha hagut canvis fonamentals arreu del món — i en llocs més exposats que a la península. La culpa de la durada del franquisme no la tenen els altres: és nostra. I només nosaltres podem deslliurar-nos-en quan hagim retrobat el coratge civí que fa els pobles lliures, i sense el qual només poden ésser esclaus.

Les mentides del règim ningú no se

les creu. Els progressos espanyols en la producció industrial, en augment de població de les grans viles són progressos que crearan — i creen ja — problemes enormes que el règim no sap resoldre. Franco ha deixat abandonada l'agricultura, les carreteres i els transports, la vivenda, la seguretat social, sobretot l'ensenyament...

I per què ningú no s'enganyi públicament, com a aportació especial a aquest 25^è aniversari l'estadística OFICIAL que indica el que realment destina l'Estat espanyol a l'educació pública. Fixem-nos que no es tracta de xifres absolutes que serien justificables, sinó relatives. Indiquen l'interès amb el qual els governants es miren l'educació dels governats. Espanya va darrera de tots els països: adhuc de Portugal !

Fins quan els catalans i els espanyols tots suportarem aquesta vergonya? Depèn de tots nosaltres, fer-la cessar; sobretot de nosaltres !

Catalans :

¿ON VAN LES NOSTRES PESSETES ?

- A DESENVOLUPAR L'ENSENYAMENT ? ● A FER CARRETERES ? ● A MECANITZAR L'AGRICULTURA ? ● A MODERNITZAR L'INDUSTRIA ?

NO !!

ELS DIRIGENTS FRANQUISTES PREFEREIXEN GASTAR-LES EN LA BUROCRACIA FALANGISTA, EN DESPESES MILITARS I DE PROPAGANDA POLITICA O RELIGIOSA...

Nota Internacional

BERLIN I LES BOMBES ATOMIQUES

Per RECASENS

Saludàrem quan convenia les propostes de Kroustchev pel desarmament i no temèrem dir que el refús occidental de discutir-les era inexplicable. Per això mateix ens cal dir avui que la decisió soviètica de recomençar les explosions atòmiques és un veritable crim contra la pau, i que res ni ningú no pot justificar-lo. Els comunistes s'estripen les vestidures quan els americans actuen així, burlant-se de l'opinió internacional la qual — sense distinció de matisos — ha condemnat la decisió soviètica. Com la justifiquen els russos ? Afirment que la situació internacional s'ha agreujat per la crisi de Berlín, i que es preparen per defensar-se. És el vell adagi «si vols la pau prepara la guerra», que tant bons resultats ha donat fins ara a la diplomàcia internacional. Nosaltres estem convençuts que del xantage a la guerra, i de les explosions atòmiques, no en pot sortir res més que la guerra mateixa. I és per això que en som contraris, ha facin els russos o els americans.

I ara, dos mots sobre Berlín. L'estatut actual de l'antiga capital alemanya garanteix als milions de Berlinesos que viuen a l'Oest de la ciutat, unes llibertats democràtiques que indiscutiblement volen guardar. El mateix estatut permet que els habitants de Berlín-Est vegin drecar-se entre ells i la llibertat un mur de ciment, de ferro i de bales. A nosaltres això ens ha semblat sempre un gran disbarat i som naturalment partidaris, pels alemanys de l'Est com de l'Oest, del dret dels pobles a l'autodeterminació. Però creiem que, en les condicions actuals d'Europa, no és gens fàcil que aquest dret pugui aplicar-se als alemanys de l'Est els quals — per això mateix — han vingut fugint fins ara de la dictadura d'Ulbricht. Què fer doncs, en la situació actual quan els russos — potser alarmats pels excessius gallejaments d'alguns nuclis militaristes de l'Alemanya de l'Oest — han plantejat la necessitat d'un tractat de pau que risca de modificar l'Estatut de Berlín ?

Al nostre entendre la defensa dels drets democràtics dels berlinesos de l'Oest és justa i ha de ser mantinguda. En canvi, ens sembla absurd el refús de reconèixer una situació de fet — la República Popular alemanya — que segurament és tan cruel i tan injusta com es vulgui però que avui només pot modificar-se i evolucionar per mitjans pacífics. (Ni americans ni russos no han tingut gaires manies en reconèixer altres situacions de fet, com la franquista, ni més ni menys dictatorial que la d'Ulbricht).

La defensa de la democràcia a Berlín, com a tot arreu, implica la voluntat de plantejar-se una política positiva i audaç de cara als problemes sorgits de

la guerra freda i d'un món en plena transformació. Qui ens diu que la dictadura d'Ulbricht no guanya posicions en un clima de guerra? Qui ens diu que no li seria molt més difícil de mantenir-se si a la fermesa en la defensa dels drets de Berlín, els socialistes hi acompanyessin un just enfocament de les transformacions que deuen operar-se

en el món comunista, les quals — per triomfar — exigeixen que la pau sigui respectada i que vagi preparant-se el desarmament ?

O això o la política de les bombes. Però aquesta nosaltres la refusem i la deixem — voldríem que només fos momentàniament — al senyor Kroutchev i als defensors de les explosions recents.

IMPRESSIONS D'UN TURISTA

Espanya és, evidentment, el paradís dels turistes. Enlloc no es troba tanta pau, tant ordre. Amb dòlars s'hi viu tan bé... Ja sabem que la tranquil·litat és el millor remei per a les bones digestions.

Algú, des de fora, explica desvaris de gana, de detencions, inclosiu de bombes. Res: són tòpics que en diuen universals i que empren els comunistes. Si a Espanya recenta algun artefacte és per casualitat; si detenen, és a gent enemiga de l'ordre; si hi ha qui passa gana és perquè es pobre, naturalment. Al turista no ha d'amoïnar-lo res d'això; el govern vetlla, abastament, per l'harmonia i la convivència dels seus súbdits, pobres i rics.

L'ambient que es respira a Espanya és sempre plàcid. Es pot ben dormir tranquil; el silenci i la calma ho permeten. Si els diaris porten notícies esfereïdores de manifestacions, de vagues, d'aldarulls al carrer, són coses que succeeixen en altres països. A Espanya no passa mai res; no pot passar-hi res. Podeu llegir el diari confiat que la censura té bona cura que no contingui cap reculsiu.

Ah, muntanyes regalades, blau i calmós Mediterrà, com inspireu els poetes!

I, com devia ésser, que tot d'una es parlés d'amnistia? Horror! Permetrien ara, després de més de vint anys, que aque-

lla gent que estaven segurs portessin la inquietud a les llars? Per uns moments no vam dormir, ni menjar, ni sabiem què fer. Potser que preparéssim les maletes? Mal que mal, a casa.

Un veí, amic del benestar corporal i espiritual, amb el qual juguem a canasta, manilla o escacs, comenta amb cara de pasqües:

— I on voldríem anar que estessiu més bé que aquí? Enlloc del món us asseguraran tanta tranquil·litat. A mi no em fan cap por uns revolucionaris que ja no deuen tenir sinó la pell i l'ós! Mireu: el cap de la Guàrdia Civil m'ho ha confiat. Han d'escarmentar els qui parlen massa i fan mal a la col·lectivitat. I és necessari que els guardin bé i sols. Compreneu, ara, el per què de l'amnistia?

— Es clar, home, és clar. Cal buidar les presons de cadàvers polítics i posar-hi els que podrien convertir-se en un perill pel futur. Els caps calents que parlen de gana, de llibertat i de literatura lliure són molt perillosos. Sort que la policia no s'adorm.

El turista torna a somriure, convençut. I dona una abraçada al veí assenyat, respirant profundament.

Rosa COLL,
Caracas, octubre 1961.

UN NOU ACEDO ?

LA PERSECUCIO CONTRA CATALUNYA

Després de la destitució d'Acedo, que els catalans de Mèxic han expulsat recentment d'aquell país a puntades de peu Franco ens envià a Catalunya un advocat, canari i reaccionari, que alguns compatriotes consideraren més «comprensiu».

Aquesta creença ha durat poc temps. L'autoritat governativa ha prohibit la circulació de l'obra «Història dels Catalans».

La revista montserratina «Serra d'Or» no ha pogut publicar encara el seu número de setembre.

I l'abat de Montserrat ha rebut alguna advertència sobre el catalanisme de l'esmentada publicació...

La veritat és que la llibertat dels pobles no la dona mai la «comprensio» dels opressors.

L'obté la voluntat de lluita i la tenacitat dels oprimits!

IDEES SOCIALISTES

Què s'esdevé del veritable socialisme? Del socialisme revolucionari que vol fer desaparèixer l'explotació de l'home per l'home i les darreres contradiccions del capitalisme —caràcter social de la producció caràcter privat de la propietat; caràcter internacional de la producció caràcter nacional de la propietat— causes de guerra i de crisis econòmiques?

Si, des del punt de vista tàctic, és evident que el socialisme revolucionari té que tenir en compte la realitat orgànica de la societat capitalista actual com també de la divisió del món en dos grans blocs rivals, no és gens menys evident que la seva tasca essencial continua essent la de fomentar una consciència de classe en els assalariats.

Però la tasca de formar i d'arrastrar masses és tasca de més en més difícil. Per què? Perquè el problema major del socialisme, problema que ressentim intensament, és un problema de mística, d'absència de mística.

Davant de la mística cristiana, davant de la mística comunista soviètica, grans menjadores d'homes i de voluntats, però creadores d'orientacions i de determinacions absolutes, el socialisme que defensam, que vol tenir compte de l'ensenyança marxista positiva i de les experiències viscudes però que s'inscriu a dintre d'un humanisme naturalista, és un socialisme sense dogmàtica que es pot veure obligat —a vegades— davant dels assalariats que recerquen sobretot millores socials, a fer tàctica d'orientació i de situació; la estratègia, el pla de conjunt li són aleshores prohibits.

El perill que pesa sobre el socialisme és el de veure's dirigit per una pragmàtica de situacions, per l'influència del moment. És el que s'ha endut a voltes la social-democràcia del veritable terreny de la lluita socialista.

Aquest perill, que pot fer del socialisme el notari local del capitalisme, els socialistes catalans volem defugir-lo i evitar-lo, fent del socialisme català un socialisme ardid, renovador, veritablement revolucionari.

La nostra òptica humana relativista, la manca d'una dogmàtica, el nostre antidogmatisme, no deuen ésser un escull ni ni en la nostra posició ni en la nostra acció determinada en intensificar el progrés humà.

En la nostra mateixa feblesa aparent, (que s'ha manifestat en certa partits socialistes al no poder arrossegar la massa, mercès a una mística que satisfaci la necessitat d'absolut de l'home) en la nostra mateixa feblesa tenim de trobar la nostra força.

El que ha estat feblesa en èpoques de poca cultura, té d'esdevenir, esdevindrà, força conscient i vigorosa entremig dels obrers actuals als quals han d'obrir-se les portes de les escoles i dels instituts.

Del marxisme —considerat com a teoria científica— acceptem tot el que els fets no hauran contredit, tot el que la crítica i la vida humana no hauran modificat. N'acceptem en particular la lluita de classes, les categories econòmiques, la preponderància de les relacions de producció en el desenvolupament humà.

per P. BERNAT.

Però ens neguem a considerar el cervell humà, la psicologia humana, en un mot: l'home, com si fos un epifenòmen econòmic. Hi ha hagut, hi ha, hi haurà segurament durant llargs anys una relació dialèctica entre els «rapports» de producció i l'home. Però de l'alienació de l'home a la naturalesa, a l'alienació de l'home al treball la transformació es manifesta per l'home i en l'home com a fenòmen en si i no com a fenòmen secundari. Estem vivint moments en què la categoria psicològica humana va sortint, va escapant-se —més clarament que mai— d'una definició totalment en acord i provocada sclament pel determinisme econòmic.

En aquest sentit, en el sentit que el fenomen psicològic humà no rep ni ha rebut explicació en la síntesis dogmàtica comunista, el comunisme soviètic va esdevenint reaccionari cara a la vida de l'home i de l'humanitat.

A l'obrer català doncs, d'ara estant, que se n'assabenti, no li podrem donar explicacions absolutes, dogmàtiques, sobre el que serà l'esdevenidor exacte dels seus fills i nèts, ni li podrem per consegüent dictar regles normatives i d'acció que seria suficient de seguir a cegues per obtenir segurament ja sigui el cel cristià, ja sigui el paradís soviètic.

El que es pot assenyalar a l'obrer català és:

1° La seva condició d'assalariat membre d'una classe explotada.

2° La posició reaccionària del capitalisme i els perills que fa correr a l'humanitat.

3° La forma de progrés humà que reverteix una república socialista.

Si d'això en pren consciència, si la classe treballadora catalana pren consciència del que és i del que pot fer, vindran aleshores jotosos matins pels fills de Catalunya.

Aquest camí, el camí que consisteix a dir el que creïem ésser les veritats relatives, sense caure en les extrapolacions ni en les explicacions definitives que es transformen rapidament en dogmes, és camí llarg, delicat i difícil.

Però creïem fermament que és el sol camí que convé a l'home i que el respecta.

El nostre socialisme és finalment un humanisme dinàmic i de progrés, una resposta progressiva, mai closa, els problemes de l'home i de la vida humana.

VOLUNTAT D'ESCLAUS

(Vé de la pàg. 4.)

Però el premi Nobel de la pau ha estat aquest any adjudicat a Albert John Luthuli, el negre zolú atleta, educat i culte, combatent de la justícia humana i de la pau social, cap de la seva tribu de Groutville, avui presoner a Lower-Tugela on li arribarà el premi Nobel i les congratulacions per haver estat escollit entre els grans pacifistes de la nostra època a través del Ministeri de Justícia de Pretòria, la capital dels africanders. Nosaltres compartim aquest premi i aquest honor perquè, com Luthuli, som soldats de la civilització, de la gran causa humana i social que comporta la no-violència, el mitjà de lluita que mai no pot derrotar-nos encara que ens matin, ens empresonin o ens obliguin a l'exili.

Dies passats, en un dels trens que van a la frontera d'Espanya hi havia un vagó curull de treballadors espanyols que retornaven de fer veremes amb un grapat de bitllets a la butxaca. Estaven contents i locuàços i parlaven amb veu alta de qüestions visceralment i fisiològiques no gaire referides a la sensibilitat i a l'intel·lecte. Formaven en certa manera una assemblea popular capaç d'expressar la mentalitat ibèrica en plebiscit espontani molt més real i objectiu que els Gallups acadèmics que rarament l'endevinen. I vam sentir que s'arribava a un acord complet, a una unanimitat perfecta, quan un de la colla va resumir el pensament comú amb la frase sagramental: EN FRANCIA SE GANA MAS PERO EN ESPAÑA SE VIVE MEJOR. Quan algú ens pregunté com és que Franco i Salazar s'eternitzen en el poder exercint una dictadura ferotge, servint-se a discreció del terror i la sevícia, extirpant tot brot de consciència pública i servint quaranta milions de persones en ignominios esclavatge, podrem respondre amb el llenguatge natural i espontani dels desgraciats que han de venir a França a treure el ventre de pena una vegada l'any que EN FRANCIA SE GANA MAS PERO EN ESPAÑA SE VIVE MEJOR.

Sobretot, que no ens donguin l'indult ni l'amnistia!

Tot caminant

REPRESA

per Enric BRUFAU.

Contra la meua voluntat he passat un temps allunyat de les pàgines d' « Endavant ». De les pàgines d' « Endavant » i gairebé de la vida... Ara, de retorn, he volgut omplir el buid resseguint els fets més importants esdevinguts durant aquest parèntesi en el quadre de la nostra lluita. No hi he descobert res d'extraordinari. Aparentment, som on èrem; ni la dictadura és més forta ni l'oposició és més feble. La imatge de l'Espanya malaurada prendria un relleu rocallós i ombrícol amb caràcters perdurables si no fós que tenim per cert i real el fet que un gran nombre de persones s'adonen a través d'una cadena de reflexions i d'amargues constatacions que s'apropa l'hora de la gran resolució.

Aquest despertar forçat les inclina a descobrir-se hostils a la dictadura i per aquest camí va esdevenint més fàcil, avui que fa quatre mesos, de recolzaren l'opinió pública per tal d'encetar una política apta per capgirar la situació.

Aquesta revelació que constatem tots els dies parlant amb parents o amics que fins ara fa poc romanien girats d'esquena a tota solució raonada del plet polític i moral que té plantejat Espanya és d'un gran abast i constitueix un nou factor d'importància en la prefiguració de l'opinió pública amb sentit i designis polítics.

Segurament que els temps no farà altra cosa que reforçar aquesta evolució politico-psicològica la qual i des d'ara ja tenim l'obligació d'aprofitar tots els que desitgem un règim de llibertat al nostre país.

A l'hora actual les veritats de l'exili que fa tan bonic de mantenir-les i de defensar constitueixen el tema de la victòria indefectible i segura però han deixat d'ésser les úniques raons de combatre la dictadura. L'exili humanament reduït no és la força material determinant car aquesta situada en la realitat del país i havent-se de desenvolupar en condicions difícils i anormals va prenent formes polítiques i morals pròpies cada dia més importants, cada dia més decisives.

Potser d'ací ve que al revisar un parèntesi d'absència hom cregui de portes enfora que no ha succeït res d'importància per bé que damunt de la realitat s'arribi a conclusions diametralment oposades.

MÉS SUSPENSIONS DE DIARIS EMIGRATS

Ens assabentem de la suspensió (per causes alienes a llur voluntat) dels tres diaris cenetistes i del « Socialista ». Tots ells començaren a sortir a França quan el feixisme fou vençut. La seva suspensió és lamentada per tots els demòcrates.

Société Générale d'Impression
Toulouse

Le gérant : A. IBORRA

VOLUNTAT D'ESCLAUS

ELS homes i els pobles són lliures o són esclaus no pas per fatalitat històrica sinó per la condició psico-fisiològica que els mena per un o altre senderó. Després es fa una atmosfera dintre de la qual — com en l'oxigen de l'aire, creat i mesurat segons la quantitat de vida que conté el planeta — es manifesta l'inclinació individual i orgànica de lliurar-se a camp obert a afirmar la pròpia personalitat o a agemolir-se en la supe-ditació, en la sumisió, en el remat de l'esclavatge.

En suggereixen aquestes reflexions les aules obertes del Congrés Comunista internacional on es manifesten oposades tendències i on aquestes tendències diverses i àdhuc divergents es respecten, es computen i fins i tot es conjuguen com en una societat «burguesa» apolítica i sobretot addidàtica. Subratllem aquests progressos del comunisme internacional del qual ens ha separat, més que la seva conducta i la seva tècnica, la seva posició mental, apriorística, dogmàtica, disciplinària, absurda, autoritària i manifestament metafísica, irracional. I mentre els observadors i reporters especulen sobre els resultats d'aquest congrés en l'ordre de la política i de la possible conflagració mundial — car s'escau que el concili de Moscou coincideix amb una esgarrifosa exhibició de pirotecnia nuclear — nosaltres, menys precursors i menys profetes, ens reconfortem en l'espectacle de tolerància inicial, és a dir, de discussió, de intel·ligència, d'humanisme, que penetra el món comunista el qual, contràriament al que ens diuen, evoluciona vers el socialisme, com la mateixa societat capitalista, per arribar amb la pausa necessària vers la progressiva realització de l'ètica social que per un esforç d'abstracció i concreció en diem justícia.

No podem dir el mateix del pol negatiu d'aquest curt circuit que relliga la mística d'un futur lluminós amb la visió glacial d'un passat tenebrós, paralític, que només concebeix la vida en funció de catàlisi, de crueltat i sacrifici que deixa el cos inalterat després que li ha arrancat la moral, l'ànima. La bomba de cinquanta megatons ens esfereix molt menys que la proliferació de la policia, dels esbirros, dels torturadors, dels botxins que es troben al servei de Franco o de qualsevol altre monstre aberrant, totalitari, que com el Déu dels cristians o dels budhistes presideix l'holocauste d'una humanitat que ha vingut a la terra només a patir, a expiar el pecat d'haver nascut, d'haver trobat en el concert de les forces còsmiques l'esclatxa que li ha permès d'aixecar el cap, de gaudir de l'espectacle de la vida, de fer exercici de creixença, de llibertat.

Abans ens pensàvem que només eren els pobres, els treballadors, els desposseïts de tot, fin del dret de pensar, els que sofrien el suplici i la sevicia imposada per l'autoritat dictatorial que comença en l'insignificat agent de policia i acaba o culmina en el Cap de l'Estat i que personifica la bestialitat del règim. El franquisme ens ha demostrat que els membres d'Acció Catòlica i els nois de «casa bona» també formaven part de la família concentracionària i que si s'arriscaven a tenir idees o sentiments queïen de ple a les màquines de tortura i a la mercè del corc billós que rosega la societat prou recatada per a dissimular l'abjecció que la governa i que la corromp. A Catalunya i a Euskadi els professionals espanyols de la inquisició i de la tortura troben pastura abundosa per a exercir llurs facultats críminoses amb l'avantatge que perquè no hi hagi equivoc ells mateixos curen de dir a les víctimes en mig d'insults i grolleries que els castiguen por que són bases o perquè són catalans.

La cosa s'ho val i resulta il·lustrativa per als estudis d'antropologia i evolució de les espècies. La Ibèria, com les capes geològiques de Kenya o els cimars llegendaris de Cuzco, és un museu vivent amb el tipus primari fixe, inalterable. Franco i Oliveira Salazar són simples denominacions d'una etapa en l'era perpètua de cristallització bestial.

Franco, exemplar elemental de reducció biològica, parla del seu imperi com realització del paradís terrenal gràcies a la seva providència. En parla i s'ho creu. Oliveira Salazar, més culte i conscient, no ho diu ni ho creu, però obeint a impulsos genètics i a predestinacions metafísiques aplica rigorosament les lleis de la dictadura i ni tan solament deixa exposar als caps visibles de l'oposició el programa de rehabilitació gradual i pacífica de la democràcia portuguesa. Ell creu que l'artifici de la democràcia no és un habillament propi per a pobles primitiu que encara no han pogut afirmar llur dret a la vida. A la Península encara està per decidir si tenim dret a viure, a ésser el que som per pròpia natura; i per això els esbirros i torturadors poden dir-nos impudicament que ens castiguen perquè som catalans o bascos o gallescs com els africanders del Transvaal castiguen als negres i hindús perquè són negres o perquè són hindús.

(Passa a la pàg. 3.)